

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์หลักมहाปเทศ ๔ ในสังคมไทย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) วิเคราะห์ด้วยวิธีเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ได้แก่

- ๑) เพื่อศึกษาหลักมहाปเทศ ๔ ในพระพุทธศาสนา
- ๒) เพื่อศึกษาบริบทมहाปเทศ ๔ ในสังคมไทย
- ๓) เพื่อวิเคราะห์หลักมहाปเทศ ๔ มาใช้ในสังคมไทย

โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎกอรรถกถา และวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องและนำมาวิเคราะห์สรุปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

แนวคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ตรัสไว้เป็นเกณฑ์ หรือข้ออ้างอิงในการตีความและวินิจฉัยความเป็นพระธรรมวินัยหรือคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ เรียกว่า มหาลาปเทศ เป็นไปเพื่อความคลายกำหนดไม่ใช่เพื่อเพิ่มความกำหนดเป็นต้น หลักวินัยสิ่งที่ควรเชื่อและรับมาปฏิบัติตามนัยกาลามสูตรที่ให้อิสระในการคิดพิจารณาตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่างๆด้วยเกณฑ์ตัดสินที่ความเป็นกุศลหรืออกุศลมีโทษหรือไม่มีโทษมีประโยชน์หรือไม่มีประโยชน์และผู้รู้สรรเสริญหรือตำหนิตลอดถึงคำอธิบายความพระสูตรต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการตีความหมายคำสอนของพระพุทธองค์

๕.๑.๑ หลักมहाปเทศ ๔ ในพระพุทธศาสนา

การศึกษาในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การถือปฏิบัติตามคำสอนในพระบาลีหรือ ในพระไตรปิฎก ถือเป็นเรื่องสำคัญ มหาลาปเทศ หรือ ข้ออ้างอิงใหญ่ ๔ ประการ เป็นคำสอนอีกหมวดหนึ่ง ซึ่งพระพุทธองค์ทรงประทานไว้เพื่อให้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินว่าสิ่งใดเป็นพระธรรมวินัยที่พระองค์ทรงสั่งสอนหรือไม่ มหาลาปเทศมีบ่อเกิดมาจากพระสาวกที่มีความสงสัยในเรื่องพระวินัยแล้วพากันไปทูลถามพระพุทธองค์ ในเบื้องต้นพระพุทธองค์ได้ทรงแสดงมहाปเทศที่เป็นเกณฑ์ตัดสินเฉพาะพระวินัย ต่อมา ก่อนจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ได้ทรงแสดงมहाปเทศที่เป็นเกณฑ์การตัดสินทั้งพระธรรมและพระวินัยอีก นับเป็นพระปรีชาญาณของพระพุทธองค์ที่ทรงคาดการณ์ล่วงหน้าได้ว่า เมื่อพระพุทธศาสนามีได้ดำรงสภาพอยู่ที่ประเทศอินเดียแล้ว พระภิกษุในถิ่นอื่นซึ่งมีความแตกต่างทางขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมจากสมัยที่พระองค์ทรงพระชนม์อยู่ จะได้ใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาให้เห็นความสอดคล้องกับพระธรรมวินัยที่ทรงบัญญัติไว้ได้ และเพื่อเป็นการป้องกันอันตรายหรือภัยที่จะเกิดขึ้นกับพระพุทธศาสนาในอนาคตด้วย

มहाปเทศ หมายถึง ที่อ้างอิงข้อใหญ่, หลักใหญ่สำหรับอ้างอิงเพื่อสอบสวนเทียบเคียง ซึ่งมีบ่อเกิดมาจาก ๒ เหตุการณ์ คือ เหตุการณ์ที่ ๑ ปรากฏในจตุรมาหาลาปเทศกถา คือ พระภิกษุกลุ่มหนึ่ง

เกิดความยำเกรงในพระวินัย หรือข้อบัญญัติว่า สิ่งใดพระพุทธองค์ทรงอนุญาตบ้าง สิ่งใดไม่ทรงอนุญาตบ้าง จึงพากันไปเข้ากราบทูลถามพระพุทธองค์ พระพุทธองค์จึงทรงประทานมหาปเทศไว้ ๔ ข้อ และ เหตุการณ์ที่ ๒ คือ เหล่าภิกษุได้สนทนากันถึงประเภทของอาหารที่มีอายุกาลเป็นตัวกำหนด จึงแบ่งประเภทของมหาปเทศ ๔ เป็น ๒ ประเภท คือ หมวดว่าด้วยหลักทั่วไป ถือได้ว่าเป็นเกณฑ์ทั่วไปที่สามารถนำมาพิจารณาเรื่องต่างๆไปที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับพระธรรมวินัย และ หมวดเฉพาะในทางพระวินัย หมายถึงเกณฑ์ที่จะนำมาใช้เพื่ออ้างอิงหรือเป็นเกณฑ์ตรวจสอบสิ่งที่เกี่ยวข้องกับพระวินัย ว่าสิ่งใดที่เป็นไปตามพระวินัยหรือสิ่งใดที่ขัดแย้งกับพระวินัย และจุดมุ่งหมายของหลักมหาปเทศ คือ เพื่อเป็นเกณฑ์การตัดสินใจหรืออ้างอิงในการตรวจสอบพระวินัยให้บริสุทธิ์ จึงมีจุดมุ่งหมาย เช่นเดียวกับที่ทรงบัญญัติพระวินัย โดยมีความจำเป็นในการบัญญัติ คือ เพื่อเป็นการป้องกันอันตรายหรือภัยที่จะมีขึ้นหรือเกิดขึ้นกับพระธรรมวินัย, เพื่อประโยชน์แก่การตั้งมั่นของพระพุทธศาสนาในอนาคต, เพื่อเป็นหลักการตีความของพระธรรมและพระวินัยธรรมในแต่ละยุคสมัย, เพื่อความสอดคล้องในการรักษาความสามัคคีในคณะสงฆ์

๕.๑.๒ บริบทมหาปเทศ ๔ ในสังคมไทย

หลักการใช้จีวร พระพุทธเจ้ามีความประสงค์ที่จะให้พระภิกษุในสังคมของพระองค์บริโภคแต่น้อย บริโภคอย่างประหยัด เพราะการที่พระภิกษุใช้ผ้าที่ได้มาอย่างไม่รู้จักประมาณ หรืออยู่ในเขตวัดใช้จีวรครั้งละหลายผืน นอกจากจะเป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรโดยใช้เหตุแล้ว ยังทำให้เกิดมีภาระมากในการดูแลรักษา รวมถึงการไม่สันโดษในของที่นำมาใช้สอย เกิดความพะวงในการปฏิบัติสมณธรรม เพื่อบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ว่าการบรรลุธรรมคือพระนิพพานคือจุดหมายสูงสุดในการมาบวชในพระศาสนา

บทบัญญัติเรื่องการบริโภคอาหาร ในทางพระพุทธศาสนาก็ได้วางหลักเกณฑ์ในการบริโภคสิ่งของต่างๆ โดยเฉพาะในเรื่องอาหารนั้นมากพอสมควร เริ่มตั้งแต่การได้มาซึ่งอาหาร การบริโภคขบฉันเป็นต้นระเบียบหรือกฎเกณฑ์นี้มีไว้เพื่อความเรียบร้อยของหมู่คณะและการมีชีวิตที่ดีงามยิ่งขึ้นไป การบริโภคอาหารในทางพระพุทธศาสนานั้นมิได้เป็นจุดหมายสุดท้ายเหมือนดังที่สังคมทั่วไปปฏิบัติกัน แต่หากการบริโภคนั้นเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติเพื่อไปหาอีกจุดหมายหนึ่งซึ่งในพระพุทธศาสนา เรียกว่าความหลุดพ้นจากทุกข์และเพื่อชีวิตที่ดีงาม ในเรื่องของอาหารนั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติสิกขาบทเกี่ยวกับเรื่องนี้ กล่าวถึงชนิดของอาหาร การเข้าไปฉันอาหารในโรงทาน การรับภิกขาโมร การขบฉันอาหารในเวลาวิกาล การรับประเคน เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการดำรงอยู่ในสังคมของการบริโภคน้อย และเพื่อประโยชน์ในการประพฤติพรหมจรรย์ ทั้งนี้พระพุทธเจ้าทรงให้พิจารณาก่อนการฉันอาหารทุกครั้ง หรือหลังจากการฉันแล้ว โดยมีหลักพอสรุปได้ดังนี้ คือ การฉันนั้นจะต้องเป็นไปเพื่อการดำรงอยู่ได้ เพื่อระงับความหิว และเพื่ออนุเคราะห์ต่อการประพฤติพรหมจรรย์ ไม่ใช่ฉันอาหารโดยพิจารณาคุณค่าที่แท้จริง คือ เพื่อระงับความหิวนั้นจะปราศจากโทษ และทำให้สามารถมีชีวิตที่ผาสุกได้

เสนาสนะ ในเรื่องของ การก่อสร้างวิหาร ภูมิจึงสาระในที่นั้นกล่าวถึง การแสดงที่ในการก่อสร้าง ขนาดของภูมิจึงรวมถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปสามารถถวายเสนาสนะได้ แต่ต้องให้สงฆ์แสดงที่ไว้ก่อน เป็นที่น่าสังเกตว่า ถ้าเป็นกรณีภูมิจึงที่พระภิกษุสร้างกันเอง จะต้องสร้างให้ได้ขนาดที่กำหนดไว้ แต่ถ้าประชาชนทั่วไปสร้างถวาย ก็ไม่มีการกำหนดขนาดว่าจะต้องสร้างให้ได้ขนาด

เท่าใด อาจจะเป็นเพราะว่า ถ้ากำหนดไปแล้ว จะเป็นการทำให้เสื่อมศรัทธา หรือขัดศรัทธาก็เป็นได้ อย่างไรก็ตามเสนาสนะนับว่าเป็นเรื่องสำคัญ พระพุทธเจ้าจึงได้ให้พระภิกษุสงฆ์พิจารณาถึงคุณค่าในการใช้สอย และให้คำนึงถึงคุณค่าที่แท้จริงของเสนาสนะว่า เป็นเพียงเครื่องอำนวยความสะดวกสบาย ในการประพาสพรหมจรรย์ และมีไว้เพื่อป้องกันลมแดด สัตว์ร้ายต่างๆ และอันตรายจากฤดูกาล มิใช่เพื่อความโอ้อ่า ความมีเกียรติ ความเป็นผู้ยึดมั่นถือมั่น และโดยประการทั้งปวงแล้ว พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญ การอยู่อย่างสันโดษ ไม่คลุกคลีหมู่คณะ และปรารภความเพียร เพื่อกำจัดกิเลสให้พ้นจากทุกข์

เภสัช ยารักษาโรค เป็นปัจจัยที่ ๔ ที่มนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องใช้ในยามที่เกิดโรคร้าย ใช้เจ็บ วิวัฒนาการการใช้ยารักษาโรคนั้นมีมานาน ในพระพุทธศาสนาก็ได้กล่าวถึงเรื่องการใช้ยาไว้มากมาย รวมถึงให้ความสำคัญเกี่ยวยาไว้หลายประการ โดยเฉพาะในเภสัชขันธ์กะ ได้กล่าวถึงเรื่องราวของยารักษาโรคที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตเพิ่มเติมขึ้นภายหลังอีกด้วย ในช่วงแรกนั้นยังไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับยารักษาโรคนัก เพราะยังมีพระภิกษุไม่มาก เพียงอนุญาตให้ฉันยาด้วยน้ำมูตรเน่าเท่านั้น ต่อมาเมื่อมีคนมาบวชในพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น ปัญหาเรื่องโรคร้ายซึ่งมนุษย์เราหลีกเลี่ยงไม่ได้ ก็เกิดขึ้นกับพระสงฆ์มากมาย ดังนั้น พระพุทธเจ้าจึงทรงอนุญาตการใช้ยาเพิ่มขึ้นอีกเพื่อความเหมาะสมตามกาลนั้น

๕.๑.๓ หลักมหาปเทศ ๔ มาใช้ในสังคมไทย

หลักมหาปเทศ ๔ ในสังคมไทยมีข้อโต้แย้งทางด้านสังคมและวัฒนธรรม กับพระธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา เรื่องพระวินัยอันเป็นรูปแบบของความประพฤติของพระสงฆ์ ซึ่งย่อมก่อให้เกิดการแบ่งแยกเป็นฝักฝ่าย หรือให้เกิดการแตกแยกความสามัคคีขึ้นในสงฆ์หรือแตกออกจากสงฆ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะด้านสังคมไทยมีความเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งด้านเชิงบวกและเชิงลบของการพัฒนาด้านเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันอย่างหน้าใจหาย มีผลกระทบต่อการดำรงชีวิต ทำให้วัฒนธรรมก็เปลี่ยนตามไปด้วยในหลายด้าน การศึกษาวิเคราะห์การใช้หลักมหาปเทศ ๔ กับสังคมไทยนั้น มุ่งที่จะอธิบายถึงความเป็นมาขอบข่ายและกระบวนการจนถึงผลของการนำวิธีการนำมหาปเทศ ๔ ไปใช้ รวมถึงกระบวนการศึกษาวิเคราะห์หลักมหาปเทศ ๔ โดยใช้หลักพระพุทธศาสนาซึ่งมุ่งเน้นการดำรงชีวิตมาใช้ในสังคมของพระสงฆ์ไทย ที่พระพุทธองค์แสดงแก่พุทธบริษัทมีเป็นจำนวนมากถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นตรี การตีความหลักพระธรรมวินัยก็ อาจมีความผิดพลาดและคลาดเคลื่อนได้ โดยเฉพาะในแวดวงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ความคิดเห็นขัดแย้งส่วนมากจะเกี่ยวข้องด้วยเรื่องพระวินัย ความประพฤติเคร่งครัดและย่อหย่อนในพระวินัย ที่ส่งผลให้เกิดความคิดเห็นขัดแย้งกันและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของสถาบันสงฆ์มาโดยลำดับ จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาและสังคมไทยโดยเฉพาะพระวินัยของภิกษุ ๒๒ สิกขาบท สิกขาบทที่ปฏิบัติเป็นแบบเดียวกัน ๗๐ สิกขาบท และเฉพาะของภิกษุณี ๙๖ สิกขาบทในพระภิกษุ

ผู้วิจัยพบว่า ท่านพรณาโดยให้รายละเอียดของแต่ละสิกขาบทและการกระทำที่เศร้าหมองมี ๒ อย่าง คือ โลกวัชชะ และปณัตติวัชชะ อันเป็นโทษทางพระวินัยบัญญัติ เพราะท่านกล่าวไว้ว่าสิกขาบททั้งหลายมีคิรัคคสมัชชสิกขาบทเป็นต้น โดยสรุปว่า สิกขาบทที่เป็นโลกวัชชะนั้นได้แก่ อุกุศลกรรมบถ ๑๐ ส่วนสิกขาบทที่เป็นเฉพาะปณัตติวัชชะเป็นการกระทำที่ไม่เป็นโทษ

บริษัททั้ง ๔ คือ ทั้งฝ่ายพระสงฆ์และฝ่ายอุบาสกอุบาสิกา ยังชวนช่วยกันรักษาพระธรรมวินัย พระพุทธศาสนาก็ยังจะดำรงคงอยู่คู่โลกไปอีกตราบนานเท่านาน

๒. การให้พร มีอุบาสกอุบาสิกาจำนวนมากเข้าใจผิดคิดว่า การทำบุญใส่บาตร ถวายทานแล้ว หากไม่ได้รับพรก็จะไม่ได้บุญหรือได้บุญน้อย เมื่อรับพรแล้วจะได้บุญเต็มที่ แม้พระก็มี ความเข้าใจเช่นนั้น เมื่ออุบาสกอุบาสิกาทำบุญให้ทาน ใส่บาตรพยายามชวนช่วยในการรับพร อุบาสกอุบาสิกาบางท้องถิ่นจะถือเรื่องนี้อย่างจริงจัง พระรับบาตรของอุบาสกอุบาสิกาแล้ว ต้องให้พรก่อน ถ้าไม่ให้พรอุบาสกอุบาสิกาจะโกรธมาก ต่อว่าต่อขานว่า โดยความจริง บุญไม่ได้อยู่ตรงที่ พระให้พรหรือไม่ให้พรแต่อย่างใด บุญอยู่ที่เจตนาในการให้ทาน ดังที่ท่านกล่าวไว้ในฉกนิบาต อังคุตตร นิกายว่า “ทานจะมีผลมาก มีอานิสงส์มากต้องมีเจตนาประกอบด้วยกาลทั้ง ๓ คือ

- ๑) ปุพพเจตนา คือความตั้งใจที่เกิดขึ้นก่อนการให้ทาน
- ๒) มุญจเจตนา คือความตั้งใจที่เกิดขึ้นในขณะที่กำลังให้ทาน
- ๓) อปรเจตนา คือความตั้งใจที่เกิดขึ้นภายหลังการให้ทานเสร็จแล้ว มีใจปลาบปลื้ม นึกถึงทานครั้งใด ปลื้มใจทุกครั้งที่ได้ให้ทาน

“อุบาสกอุบาสิกาต้องการรับพร (ฟังธรรม) ยืนขึ้น ถ้าอุบาสกอุบาสิกา นั่ง พระยืน ถือว่า ไม่เคารพธรรม” เพียงเท่านี้ก็ถือว่าเคารพธรรมทั้งพระและอุบาสกอุบาสิกา ถ้าศึกษาเรียนรู้ให้เข้าใจ แล้วทั้งพระและอุบาสกอุบาสิกา ก็จะปฏิบัติได้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยสะดวกยิ่งขึ้น และเป็นแบบอย่างที่ดีงามให้คนรุ่นหลังได้ประพฤติดตาม

๓. การประเคน การประเคนเป็นเรื่องใกล้ตัว และเป็นเรื่องจำเป็นที่พระและอุบาสกอุบาสิกาควรต้องทราบ เพราะพระรับประเคนทุกวัน ฉันทุวัน อุบาสกอุบาสิกา ก็ประเคนพระอยู่ทุกวันไม่ควรถือว่าเป็นเรื่องเล็กน้อยทำอะไรก็ควรศึกษาเรื่องการประเคนนี้ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ กระทั่งพระและอุบาสกอุบาสิกา เพราะพระและอุบาสกอุบาสิกา มีความเกี่ยวข้องกัน ถ้าพระเข้าใจ เรื่องการประเคนดี จะได้นำไปแนะนำสั่งสอนแก่อุบาสกอุบาสิกา ซึ่งผิดซึ่งถูกและป้องกันอาบัติให้กับพระได้ด้วย โดยเฉพาะพระบาลี อรรถกถา และพระฎีกาจารย์ที่ท่านวางไว้เป็นแบบอย่าง การประเคนที่ถูกต้องประกอบด้วยองค์ ๕ คือ

- ๑) สิ่งของนั้นไม่ใหญ่จนเกินไป บุรุษมีกำลังปานกลางพอยกได้
- ๒) เข้ามาในหัตถบาตร
- ๓) น้อมเข้ามาถวาย
- ๔) ผู้ประเคนเป็นเทวดา มนุษย์ หรือสัตว์เดรัจฉานก็ได้
- ๕) ภิกษุรับประเคนสิ่งของนั้นด้วยกาย หรือของเนื่องด้วยกาย

ถ้าอุบาสกอุบาสิกาต้องการจะช่วยพระท่านไม่ให้ เป็นอาบัติ จากอุคคหิตก์และทຸຣຸປ จินณะ เวลาทำบุญจะเป็นที่บ้านหรือที่วัด อย่าเอาอาหารมาตั้งใกล้พระเอาตั้งไว้ที่อื่นก่อน เวลาจะ ประเคนค่อยยกมา เพราะพระภิกษุบางรูปไม่รู้พระวินัย บางรูปไม่สำรวมมือ บางรูปชอบประจบ อุบาสกอุบาสิกา ถ้าเอาอาหารมาตั้งไว้ใกล้ๆพระท่านเหล่านี้จะจับทันที ของนั้นเป็นอุคคหิตก์บ้าง เป็นทຸຣຸປจินณะบ้าง พระท่านนำมาฉันต้องอาบัติทุกกฎ

๔. การถวายน้ำปานะ เครื่องดื่ม สมัยนี้มีเครื่องดื่มมากมายหลายชนิด มีทั้งชนิดถูก กล่อง กระป๋อง และขวด หลากหลายยี่ห้อ มีน้ำผลไม้ทุกอย่างให้เลือก มีน้ำอย่างเดียว มีทั้งเนื้อทั้ง น้ำปนกัน มีประเภทยอด นมข้น นมถั่วเหลือง และน้ำนมข้าว เป็นต้น รวมทั้งประเภทบำรุง กำลัง เช่น ชุปไก่ แบริน รังนก ลิโพ กระทิงแดง ไมโล โอวัลติน และกาแฟ เป็นต้น สำหรับ พระที่ใคร่ต่อการศึกษาพระธรรม น้ำปานะอนุโลม คือ เครื่องดื่มที่อนุโลมตามน้ำอัฐฐาน มี ๒ อย่าง คือ

๑) อภัยปายานะอนุโลม คือ น้ำปานะที่ไม่สมควร เพราะดื่มในเวลาวิกาลไม่ได้ ถ้าดื่ม ต้องอาบัติปาจิตตีย์

๒) กัปปิยปายานะอนุโลม คือ น้ำปานะที่สมควร พระดื่มในเวลาวิกาลได้ (ตั้งแต่เที่ยงไป จนถึงอรุณขึ้น) ไม่เป็นอาบัติ

พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้รับประเคนเภสัช ๕ แล้วฉันได้ทั้งในกาล ทั้งในเวลาวิกาล เภสัช ๕ เหล่านี้จัดเป็นยาก็ได้ จัดเป็นอาหารก็ได้ เพราะฉะนั้น พระภิกษุพึงฉันเภสัช ๕ อันเป็นยาแก้ โรค อย่าฉันเป็นน้ำปานะ ดังพระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า “เภสัช ๕ เหล่านี้ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง และน้ำอ้อยเป็นเภสัชอยู่ในตัว และสมมุติว่าเป็นเภสัชทั้งสำเร็จประโยชน์เป็นอาหารแก่สัตว์ โลกไม่ปรากฏเป็นอาหารหยาบ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้รับประเคนเภสัช ๕ นั้นแล้ว บริโภคได้ทั้งในกาล ทั้งในเวลาวิกาล” (น้ำอ้อยบดถ้าไม่ป่วยไข้ให้ละลายน้ำฉันเหมือนอย่างน้ำปานะ) น้ำที่นอกเหนือจากนี้ เมื่อภิกษุดื่มในเวลาวิกาลต้องอาบัติปาจิตตีย์ ภิกษุควรเลือกฉันน้ำปานะที่ทรง อนุญาตไว้มากมายเช่น น้ำมะม่วงคั้น เป็นต้น น้ำปานะที่ไม่ถูกต้องตามพระวินัยควรหลีกเลี่ยง อย่า ฉันตามที่อุบาสกอุบาสิกาถวายทั้งหมด ถ้าอุบาสกอุบาสิกาเอาน้ำอะไรมาถวายก็ฉันหมดโดยไม่ พิจารณา ต้องเป็นอาบัติได้ง่าย พระวินัยข้อไหนที่เกี่ยวข้องกับอุบาสกอุบาสิกา ถ้าอุบาสกอุบาสิการับรู้ บ้าง มาร่วมด้วย ช่วยกันกับพระจะทำให้พระรักษาพระวินัยได้สะดวกขึ้น

๕. การสูบบุหรี่ของพระสงฆ์ บุหรี่เป็นสิ่งเสพติดชนิด และไม่เป็นผลดีต่อสุขภาพของผู้ สูบ พระภิกษุสามเณร ผู้ซึ่งประชาชนทั้งหลายฝ่ายอาณาจักรได้ให้ความเคารพยกย่องบูชาอย่างไม่ยอม ลดการสูบบุหรี่ ดังนั้นบุหรี่จึงจัดว่าเป็นสิ่งเสพติดให้โทษเหมือนกัน เมื่อเอามหาปเทศ ที่พระพุทธองค์ ตรัสไว้เป็นแบบอย่างให้พิจารณาว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สิ่งใด ที่เราไม่ได้ห้ามไว้ว่า “สิ่งนี้ไม่ควร” หากสิ่งนั้นเข้ากันได้กับ “สิ่งที่ไม่ควร” ขัดกับ “สิ่งที่ควร” สิ่งนั้นเป็นอัน “ไม่ควร” แก่เธอทั้งหลาย ฉะนั้นเมื่อบวชเป็นพระภิกษุควรประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นผู้นำที่ดีของชาวบ้าน อย่าให้ ชาวบ้านต้องมาเป็นผู้นำและบอกท่านว่า “ท่านพระอาจารย์ครับ เลิกสูบบุหรี่เถะมันไม่ควรนะครับ” เมื่อเป็นเช่นนั้นคงเสียภาพพจน์ของผู้นำทางพระพุทธศาสนาไม่น้อย ถ้าผู้นำทางพระพุทธศาสนาที่ ได้นามว่า พระ ซึ่งแปลว่า ผู้ประเสริฐ ผู้ควรบูชา ยังไม่ทำให้เป็นแบบอย่างที่ดีของชาวบ้านแล้ว จะ มีใครเล่าเป็นแบบอย่างที่ดีได้อีก

๖. การใช้ไอทีของพระสงฆ์ ยุคปัจจุบันนี้ความเจริญด้านเทคโนโลยี มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสบายพร้อมแทบทุกประการ แต่เทคโนโลยีนั้นก็เป็นเพียงเครื่องประกอบของชีวิต

มีขอบเขตจำกัดเพียงเป็นปัจจัยเครื่องอาศัย มีคุณและโทษขึ้นกับผู้ใช้^๑ แต่การใช้เทคโนโลยีในปัจจุบันนี้ พอจะแบ่งการใช้เทคโนโลยีออกได้ ๓ จุดประสงค์ คือ **๑) การใช้ไอทีเพื่อความเพลิดเพลิน เทคโนโลยีความบันเทิง^๒** เทคโนโลยีเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อความบันเทิงที่เชื่อถือได้มากที่สุด อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยี หรือไอทีในทางการบันเทิงจะไม่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ เพราะว่าการใช้เทคโนโลยีนั้นจะขัดต่อการปฏิบัติสมณธรรม หรือเป็นอุปสรรคของการปฏิบัติ จึงไม่เหมาะสมและไม่ควร แต่ในยุคนี้อย่างนี้ ไอที เข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบันนี้ พระสงฆ์ก็จำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะใช้เทคโนโลยีในการดำรงอยู่ในสังคมเช่นกัน **๒) การใช้ไอทีเพื่อการสื่อสารธรรมและการประกาศศาสนา^๓** ในปัจจุบัน การสื่อสารมีการพัฒนาไปถึงระดับเครือข่ายทั่วโลก (Internet) การส่งข้อมูลไปทั่วโลกอย่างไร้พรมแดน แต่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องอาศัยสื่อทางสารสนเทศโดยเฉพาะทางเอกสาร หนังสือต่างๆ ยังจำเป็น ต้องใช้เป็นหลัก เพราะให้ประโยชน์ แบบประโยชน์สูง ประหยัดสุด ทั้งยังเป็นหลักฐานเก็บรักษาไว้ได้ในระยะเวลานาน เหมาะแก่ผู้ศึกษา (ผู้รับข้อมูล สารสนเทศ) และสะดวกในการผลิต การเผยแผ่ได้อย่างกว้างไกลมากยิ่งขึ้น **๓) ความจำเป็นในการใช้ไอที** การจัดการศึกษาในปัจจุบันนี้จะเน้นการจัดการศึกษาที่เน้นที่เทคโนโลยีเป็นส่วนใหญ่ จึงจำเป็นที่พระสงฆ์จะต้องเรียนรู้โลกในปัจจุบันผ่านระบบไอที

ดังนั้น เทคโนโลยีสารสนเทศ จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงและเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้กว้างขวางไปทั่วโลก ภายใต้บริบทและแนวโน้มของประชากรโลกที่จะใช้ชีวิตในโลกออนไลน์ หรืออินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผ่านเครื่องมือต่างๆ ทั้งเครื่องคอมพิวเตอร์ และโทรศัพท์ เคลื่อนที่ ดังนั้น ประเทศไทยควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการ พัฒนาประเทศ ให้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก แต่การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าว ต้องเป็นไปอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งไม่เป็นการบิดเบือนพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาตามพระไตรปิฎก

จากที่กล่าวสรุปมานั้นจะเห็นได้ว่า วิธีการตีความจากพระไตรปิฎกนำมาอ้างอิง เป็นเพียงการตีความเฉพาะที่เป็นการสนับสนุนในส่วนที่ตนกล่าวอ้างเท่านั้น แต่เป็นไม่ได้กล่าวทั้งหมด อันที่ถูกต้องควรเป็น การศึกษาวิเคราะห์การใช้หลักมหาปเทศ ๔ กับสังคมไทยนั้น มุ่งที่จะอธิบายถึงความ เป็นมาในขอบข่าย และกระบวนการจนถึงผลของการนำวิธีการนำมหาปเทศ ๔ ไปใช้ รวมถึง กระบวนการแก้ปัญหาของแต่ละวิธีที่เหมาะสมกับปัญหาแต่ละชนิดของเหตุการณ์เรื่องนั้นๆ

^๑ พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), เทคโนโลยีกับศาสนา เกณฑ์วินิจฉัยความหมายและคุณค่าของ พุทธธรรม, กรุงเทพมหานคร, สำนักพิมพ์บุญนิมิต, พ.ศ. ๒๕๓๔. หน้า ๔๓.

^๒ มลิวลย์ จงจิตชอบ, การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านความบันเทิง, (ออนไลน์), แหล่งที่มา : <https://www.l3nr.org/posts/434160> (๑๑ พ.ค. ๕๙)

^๓ พจนารถ สุพรรณกุล, การเผยแผ่พระพุทธศาสนากับเทคโนโลยีสารสนเทศ, (ออนไลน์), แหล่งที่มา : <http://www.phd.mbu.ac.th/index.php/2014-08-28-08-57-4/106-2014-09-20-08-27-56> (๑๑ พ.ค. ๕๙)

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผลจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า มหাপเทศ ๔ ที่ปรากฏในการดำเนินปัจจุบัน มีความสอดคล้องกันกับธุรกิจที่ขาดจากมหাপเทศ ๔ โดยเฉพาะในการดำเนินชีวิต และมีบทบาทในการดำเนินมหাপเทศ ๔ เลือกดำเนินการต่อหลักศีลธรรมเพราะมีความรู้เกี่ยวกับ บาป บุญ คุณ โทษ จึงส่งผลออกมาสู่หลักควรนำผลการวิจัยนี้ไปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับวิธีการแก้ปัญหาอื่นๆ ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกเพื่อจะได้ทราบถึงองค์รวมของสภาพปัญหาและวิธีการแก้ไขที่หลากหลายขึ้น ควรนำไปวิเคราะห์ผลดีผลเสีย เปรียบเทียบกับกฎหมายการปกครองคณะสงฆ์ ๒๕๐๕ ในเรื่องกฎนิคหกรรมว่า ระหว่างการใช้อิทธิกณสมณะกับนิคหกรรมนั้นอย่างไหนจะให้ผลดีมากกว่ากันหรือวิเคราะห์วิธีการดั้งเดิม (อิทธิกณสมณะ) กับนิคหกรรมนั้นอย่างไหนสามารถแก้ปัญหาอิทธิกณได้เหมาะสมมากกว่ากัน เป็นต้น ว่าควรมีการปฏิบัติกับพระสงฆ์ต่อไป

๑) หลักมหাপเทศ ๔ ในพระพุทธศาสนา ส่งเสริมคุณภาพของการดำเนินชีวิต ทั้งในส่วนของการเริ่มต้นปฏิบัติเพื่อให้หลุดพ้นจากทุกข์จากจุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา และส่งเสริมให้รู้จักเป้าหมายของการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข และสร้างสรรค์ประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

๒) การศึกษามหাপเทศ ๔ และประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมมาใช้ในการดำเนินในพระวินัยของพระภิกษุสงฆ์ เพราะหลักพุทธธรรมจะช่วยให้พระสงฆ์อยู่ในระเบียบ ส่งผลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสม โดยบุคคลทั่วไปได้พบเห็นจะเกิดความนอบน้อมนับถือและศรัทธา ต่อพระสงฆ์

๓) จากศึกษาวิเคราะห์การใช้หลักมหাপเทศ ๔ มาใช้ในสังคมไทย จะพบว่าในปัญหาบางเรื่องที่มีการตัดสินโดยใช้หลักพระธรรมวินัย ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นไปตามสภาพความเป็นจริงของสังคมในปัจจุบัน ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามยุคตามสมัย โดยให้ใช้หลักมหাপเทศ ๔ ในการตัดสินปัญหานั้นๆ ซึ่งมีผลต่อการปฏิบัติของพระภิกษุสงฆ์ในสังคมไทย

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า ยังมีประเด็นที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย เพื่อการพัฒน่องค์ความรู้ให้ครอบคลุมยิ่งขึ้น เห็นว่าควรที่จะศึกษาวิจัยเรื่องต่อไปนี้

๑) ศึกษาเปรียบเทียบการใช้หลักมหাপเทศในพระพุทธศาสนาเถรวาทและพระพุทธศาสนาหายน

๒) ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมหাপเทศในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์